

Drava nije ni najduža ni porječjem najveća pritoka Dunava. Duže su i porječjem veće Tisa i Sava. Ipak, Drava mnogo čime premašuje sve dunavske pritoke. Veoma je to složena planinsko-nizinska ili, određenije, alpinsko-panonska rijeka. Taj snažni, vodom bogati srednjoevropski vodotok slobodno je označiti ne samo kao posebno zanimljivu prirodnu pojavu nego i kao osobit međudržavni problem. U srednjohrvatskoj Podravini, napose u koprivničko-đurđevačkoj mikroregiji, društveno-političku

osobitosti drave i naše granice u podravini

i gospodarsku značajnost Drave potencira još višestruko složena granična zamršenost. Nije nezanimljivo ni to da jedino Drava od svih pritoka Dunava protječe kroz četiri države. Zbog toga joj i takvoj Dravi treba pokloniti potrebnu pažnju i u »Podravskom zborniku«.

Temeljnu prirodnu oznaku krije ili sa drži Drava već u svome imenu. Ne mislim pri tome na ponegdje rado isticanu pokrajinsku označicu da Drava brzo teče ili **dere** (od **derati**), od čega je pogrešno i nakaradno iskonstruirano **drati**, pa odatle i — Drava. Znanstveno tumačenje imena Drava ukazuje da korijene imena **Drava** (hrvatski, srp-

ski, slovenski, talijanski), **Dráva** (mađarski), **Drau** (njemački, austrijski), **Dravus** (i **Draus**, latinski, starorimski) nalazimo u staroindijskom sanskrtu, gdje **dráva** znači rječni tok, a staro indogermansko **drâ** znači hitati, brzati, pa tako onda i opće (ne geografsko) ime **drava** znači brzi vodotok. Dakle, naša Drava i njemačka (ili austrijska) Drau rijeka je brzoga toka. I doista je tako. (Napominjem da takvo tumačenje porijekla i značenja imena Drava nalazimo i u priručniku: Strumfels — Bischof »Unsere Ortsnamen ... nach Herkunft und Bedeutung«; Dümmlers Verlag, Bonn, 1961.)

Predma ponešto znamo već otkrije, ipak mali podsjetnik može biti dobrodošao. Drava izvire u Tirolu, nedaleko starog naselja Toblach, danas Dobbiaco, na Toblaškom polju u Italiji. Orografska je to područje istočnoalpskog čvorišta Dolomita, Visokih Tura i Karnskih Alpa i hidrografska zanimljivi prostor crnomorskog i jadranskog razvođa. Dva glavna vrela i Dravina izvorišna kraka (na visinama 1228 i 1192 m) skupljaju planinske vode i primajući manje alpske pritoke teku prema mjestima San Candido (bivši Innichen) i Prato alla Drava (bivši Winnbach) u Pustertalskoj dolini (Pusterthal), zapadnom dijelu 334 km dugačke doline Drave, pored doline Rhône najduže alpske doline. Sve je to onaj dio Tirola koji je poslije prvog svjetskog rata pripojen Italiji. Od 749 km Dravina toka i 40360 km² njena porječja, Jugoslaviji pripada 406 km odnosno 11571 km². Plovna je za putnički saobraćaj do Osijeka (22 km), za robni promet do Čačavice, 105 km od ušća, koje se nalazi kod Aljmaša (na 78 m nadmorske visine).

U gornjem toku, do Maribora, Drava je izrazita alpinska rijeka s nivalno-pluvijalnim režimom vode i velikom vodenom snagom (oko 1,1 milijun kW kod niskog vodostaja) i ta snaga uvelike se već iskorišćuje. U elektroenergetskom sistemu Drave, pored starih već koruških elektrana u Labotu i Žvabeku (ne spominjući ostale industrijsko-energetske objekte na Dravi u inozemstvu), u međuratnom razdoblju postojale su na Dravi u Jugoslaviji hidroelektrane Fala (34,8 MW) i Dravograd (22,5 MW). Poslije drugog svjetskog rata izgrađene su na Dravi u Sloveniji protočne pribranske hidroelektrane (pobrojano prema redoslijedu izgradnje): Mariborski otok (54 MW), Vuzenica (48 MW), Vuhred (60 MW) i Ožbalt (60 MW). Ove elektrane, povezane sa starom HE Fala i nešto mlađom HE Mariborski otok, čine u Jugoslaviji jak i jedinstven energetska sistem, a sudionici su i međunarodne razmjene električne energije s HE Labot (na ušću

Labotnice u Dravu) i HE Žvabek (na Dravi) u susjednoj Koruškoj. U dravskom sistemu Slovenija izgrađena je prije deset godina derivaciona HE Drava I u Melju nedaleko i nizvodno od Maribora, koja je već 1967. god. proizvodila oko 680 MWh. Postoje prilično već stari planovi projekti da se i u SR Hrvatskoj izgradi sistem hidroelektrana na Dravi. Prva od njih, HE Varaždin I, dovršena je 1975. god. i sada je još u pokusnom radu.

U donjem toku, u hrvatskoj i slavonskoj Podravini, Drava je plaha i uvelike još neukročena nizinska rijeka. Puna je sprudova, plicaka, meandarskih rukavaca i mjestimično močvarastih terena. Njezine su vode »divlje«. Neprekidno meandrira, mijenja svoje korito u mekoj i geološki razmjerno još vrlo mladoj aluvijalnoj naplavini stvarajući nove vododerine. Mijenjajući i premješajući glavno korito oblikuje mrtvice ili mrtvaje, stvara neteče, suha korita ili suhe rukave te pričinja gospodarske štete i ponekad granične neugodnosti. Takve prirodne oznake Drave, napose u središnjem dijelu hrvatske Podravine nizvodno od ušća Mure, dakle baš u prostoru i upravnom području današnjih općina Koprivnica i Đurđevac, uvjetuju još uvijek veoma složen i akutan hidrotehnički problem. Doduše, problem nije nerješiv, tu su i stručnjaci koji znadu što valja raditi i kako bi trebalo problem riješiti, ali on je veoma skup i zbog toga — dugoročan.

Potrebno je pripomenuti da područje koprivničko-đurđevačkog Podravlja, apstrahirajući (zasad) u tom prostoru matično korito Drave, zapravo nema hidrografska značajnijih i većih vodotoka. Doduše, s bilogorskoga humlja, s pitomih obronaka i prpornih padina Bilo-gore slijevaju se i otječu prema Dravi brojni potoci, sabirnici voda s tog širokog, niskog i humidnog planinskog područja, ali potočna korita i tokovi tih zamuljenih tekućica svojim prirodnim oznakama i osobitostima samo su pridonosila i još uvijek pridonose prirodno-vodnim nedaćama i teškoćama koprivničko-đurđevačke mikroregije. Tako se usporedno s nastojanjima oko poljoprivredno-proizvodnog napretka srednjohrvatske Podravine naprosto nametnula i potreba organiziranog stručnog izvođenja hidrotehničkih regulacionih i meliorativnih radova na Dravi, na njenome riječju i u njenome porječju.

Prigodom opsežnijih hidrotehničkih radova u svrhu melioriranja pretežno podvodne i mjestimično močvaraste srednjepodravne nizine užeg prirječnog pojasa Drave, osim korita matice Drave bile su regulirane i bilogorske tekućice Komarnica, Zdela, Ho-

tova i, najduža među njima, Bistra, u gornjem i srednjem toku zvana Koprivnica, koja izvire i dotječe s područja najistočnijih ograna Kalničkoga gorja. Mjestimično su radovi zahvatili u tome riječju potok Gliboki ili Staru Dravu. Sistematski hidrotehnički regulacioni i melioracioni radovi u koprivničko-đurđevačkoj Podravini počeli su 1908. god., početkom prvog svjetskog rata (1914) bili su obustavljeni, nastavljeni u međuratnom razdoblju i poslije drugog svjetskog rata. Većina bitno važnih hidrotehničkih radova izvedena je između 1926. i 1940. god. Tada je solidno izgrađena prilično gusta mreža zaštitnih nasipa i odvodnih kanala, napose pak proširena je i stručno uređena kanalska mreža najznačajnijeg meliorativnog kanala đurđevačkog područja Čivićevac, što ga je još u prošlom stoljeću dao iskopati pukovnik Čivić, pa je kanal po njemu dobio i svoje ime. Razgranata mreža prirodnih i umjetnih vodotoka u prostoru srednjohrvatske Podravine sastavni je i međusobno povezani dio širokog hidrotehničkog regulaciono-meliorativnog sistema što ga je između dva svjetska rata izgradila bivša Vodna zajednica đurđevačko-koprivničke Podravine (takvo joj je bilo ime), a poslije oslobođenja taj su značajan rad nastavili mjerodavni stručni organi narodne vlasti.

Jedna stara primijenjena geografska karta iz godine 1831., koju mi je još 1939. god. pokazao u Koprivnici šef Dravske terenske tehničke sekcije dipl. ing. Krunoslav Španičić, veoma je plastično prikazivala (a prikazuje i danas, jer karta nije nestala ni uništena) koliko je silna i štetna razorna moć hirovite Drave, kakve su se baruštine, močvare i jalove rudine donedavna još nalazile u danas već kultiviranom i plodnom kraju srednjohrvatske Podravine. Trebalo je uložiti mnogo znanja i još više energije i truda da se barem djelomično ukroti veoma opasna i (svojesvrno) čudljiva alpinsko-panonska rijeka. Te godine, kad je izrađena ta stara karta, prvi se put počelo ozbiljnije pomišljati i govoriti o velikoj i neodgodivoj potrebi regulacije Drave u našoj domovini. Mnogo kasnije, kao što je već rečeno, godine 1908., počeli su prvi regulacioni radovi, koji su bili tehnički veoma jednostavni i nedovoljni da bi mogli s uspjehom utjecati na tok snažne rijeke i na njeno razorno djelovanje. Pa i te skromne prve (početničke) regulacione radove obustavio je prvi svjetski rat. Godine 1926. započelo je zapravo sistematsko izvođenje hidrotehničkih radova i tek tada su se u praksi počeli primjenjivati u potpunosti principi moderne tehničke borbe s podivljalom velikom rijekom i svim njenim razornim i štetnim djelovanjem.

Borba s Dravom veoma je teška. Na pojedinih njezinim odsjecima čak teža negoli sa Savom, o kojoj se mnogo više govori, čuje i piše. Valja znati, da je Drava veoma opasna. Kao velika, vodom bogata panonska rijeka stvara sve one prirodne teškoće i probleme kao i druge velike nizinske rijeke. Nizvodno od ušća Mure njezin je pad oko pola metra ne jedan kilometar, što je za nizinsku rijeku prilično mnogo. Budući da je i teren kojim protječe neotporan, pretežno aluvijalna pjeskovita i šljunkovita naplavina, to slaba otporna snaga takvog naplavljenog materijala veoma pogoduje jakom erozivnom djelovanju rijeke. Zbog toga, kažu stručnjaci, voda »luta«, podriva svoje niske obale, nanosi štetu poljoprivredi, pripomaže bujičnom rušenju stambenih i gospodarskih objekata i uništava teško stečena dobra. Slaba otporna snaga dravskih naplavina pogoduje stvaranju tipičnih nizinskih hidrografskih i geomorfoloških pojava: redaju se mnogobrojne okuke, imade mnoštvo mrtvica ili mrtvaja, slijepih kanala, pješčanih otoka, plavina, rudina i gusto nanizanih meandara, koji veoma zavojitim tokom opasno podrivaju obale rijeke i predstavljaju trajnu opasnost ne samo za kulturi privredno zemljište nego ponegdje čak i za ljudska naselja.

Usprkos svemu tomu, zahvaljujući mučnim naporima podravskih starosjedilaca i sistematskim radovima hidrotehničkih stručnjaka, dravska i podravska stvarnost u ovome je stoljeću znatno popravljena. Suvremena primijenjena geografska karta koprivničko-đurđevačke Podravine, uspoređena s onom otprije četrnaest decenija, pokazuje golem korak naprijed. Veliki kompleksi nekoć močvarnih predjela i za poljoprivredu jalovih rudina ukazuju se danas posve drčkije. Nestalo je nezdravih baruština, a nesigurne obale Drave na mnogo su već mjestu učvršćene i utvrđene prema stručno zlački izrađenom regulacionom planu i melioracionom programu. Jučer još neplodno tlo, podesno širenju zaraza, napose malarije, danas je kultivirano. To su ozelenjele i oku ugodne sjenokoše, to su vrtovi, povrtnjaci i voćnjaci (danas ima već i plantaž-

nih), a iznad i prije svega to su plodne oranice i na njima unedogled rasprostrte goleme plohe dragocjenih ratarskih kultura, prvenstveno bijelih žitarica i kukuružišta bogate podravske žitnice.

Kolik je bio napor hidrotehničkih stručnjaka i kakav je bio udjel naprednih podravnih seljaka u radovima oko reguliranja Drave i melioriranja pridravskog zemljišta, neka ilustriraju slijedeći podaci: samo u 12-godišnjem razdoblju (1926—38) isušeno je ili meliorirano u bivšem koprivničkom i đurđevačkom kotaru 38000 katastarskih jutara ranije neplodnog i jalovog pridravskog tla. U tu svrhu bilo je utrošeno 3105145 dinara (ne računajući dobrovoljni ručni rad), od koje svote je pripomoć banske uprave Savske banovine iznosila samo 224678 (ili 7,23%) dinara. Sve ostalo dali su zadrugari (= seljaci) koprivničko-đurđevačke Vodne zajednice.

Neka bude spomenut i jedan noviji, suvremeni primjer. Šumarija Đurđevac, inicijativom svoga šefa (rođenog Podravca) dipl. ing. for. Stjepana Ivkovića, prokopala je u 1956. god. u vlastitoj režiji i vlastitim (skromnim) sredstvima podugačak odvodni kanal kod Brezovice povezujući ga s kanalskim vodotocima Bistrom i Tolnicom u široj melioracionoj mreži starog sabirnog kanala Čivčevac, pomažući tako melioriranju pjeskovitog pridravskog tla u prostoru dojučerašnje još tzv. »hrvatske Sahare«, tj. Đurđevačkih pijesaka.

Ovom općem prikazu prirodnih osobitosti Drave dodajmo još samo manje-više usputno da je Drava i jedna od najpoznatijih jugoslavenskih zlatonosnih rijeka, no vađenje i ekonomska eksploatacija sićušnih listića i znaca zlata, što ih nosi mutna voda brze rijeke, danas nije rentabilna, pa se nekad brojni »dravski zlatari«, napose u lubreškoj Podravini, javljaju još samo kao rudimentarni ostaci pasioniranih zlatolovaca.

Bilo bi suvišno, sada i ovdje, detaljnije ulaziti u višestruko složenu uvjetovanost prirodnih oznaka i osobitosti Drave. Potrebno je ipak ukratko i najsazetije istaći da su stanak i razvoj Dravine vodotočne matice i uz nju neposredno vezanog izrazito pjeskovitog srednjohrvatskog Podravlja znanstveno proučavali i meritorno objasnili naši geolozi, geografi i doktori znanosti, akademici Dragutin Gorjanović-Kramberger i Jovan Cvijić, profesori Milan Šenoa, Josip Poljak, Branko Konstinčer, Oto Oppitz i (neka mi bude dopuštena ta neskromnost) Vladimir Blašković. Svi se oni slažu u tvrdnji da su naši podravski pijesci diluvijalni talozi i sekundarni akumulat diluvijalnih tekućica,

pri čemu je vjetar bio značajan činilac u kasnijem stvaranju i oblikovanju površinskih oblika i današnjeg lica koprivničko-đurđevačke podravske nizine. Mineraloško-petrografsku analizu pijeska naših pridravskih i podravnih tala izvršio je u Mineraloško-petrografskom zavodu u Zagrebu Fran Kučan godine 1912. (Iste godine Kučan je umro.) Na temelju paragenetske metode Kučanovih kristalografskih istraživanja pouzdano znamo da naši podravski pijesci potječu iz kristaličnih alpskih škriljevaca. Drugim riječima i malo uprošćeno, pjeskovitu osnovu podravnih tala donijele su i dovaljale alpske vode, dakle Drava, nataloživši duž svojih nizinskih obala, pa tako i u našoj Podravini, razornom djelovanju voda veoma podatna rahli supstrat.

Neminovna posljedica mnogovrsnih prirodnih elemenata i složenih faktora je povremeno bujično erodiranje i probijanje riječne obale. To se najčešće dešava prigodom proljetnih i jesenskih visokih voda. Tako se vremenom mijenjalo ne samo matično korito Drave nego su se stvarali i sporedni riječni rukavi ponekad veoma široki, vodom bogati i snažni poput matice rijeke.

Takve prirodne pojave i nevolje uvjetovale su više puta u daljoj i bližoj prošlosti neželjene susjedske nesuglasice i neugodne međudržavne odnose pridravskih zemalja. Čudljiva Drava i njeno nepredviđeno »prekranje« matičnoga korita počeo je stvarati glavobolje i zadavalo brige prigodom rješavanja graničnih problema. Naša domovina osjetila je te vodotočne dravske nevolje i granične brige više puta i naša iskustva najprije s hrvatsko-madžarskom i zatim s jugoslavensko-madžarskom državnom granicom na Dravi povjesno su pošteno označena i veoma skupo plaćena.

Historijat današnje naše državne granice na Dravi veoma je zanimljiv, a počeci mu sežu u vrijeme prvog službenog katastra naših krajeva panonskog područja. Bilo je to prvo službeno ekonomsko premjeravanje ili geodetsko-kartografsko snimanje područja gornjohrvatskih i slavonskih krajeva. Ono je izvršeno između 1863. i 1787. godine. Bio je to znameniti **prvi zemaljski jozefinski primjer** (Erste josephinische Landesaufnahme) tadašnjih zemalja pod habsburškom vladavinom. Od zemalja današnjeg teritorija Jugoslavije tim premjerom nisu bile obuhvaćene Istra i Dalmacija (tada pod Venecijom), Bosna, južni predjeli Srbije i Makedonije (tada pod Turskom) i kneževina Crna Gora. Već tada, godine 1769., kao posljedica tog premjera, javlja se »Mappa geographice regni Hungarice« razmjera 1:360000, što ju je

izradio i redigirao inženjerski pukovnik Müller. Duskora je ta karta revidirana i u tu je svrhu bila pripremljena distriktna karta razmjera 1:192000. Istovremeno, godine 1781—85., izvršeno je i posebno vojno kartografsko snimanje terena, razmjera 1:28800 (u 974 lista) pod rukovodstvom potpukovnika von Neua i na temelju tog snimanja i premjera izdana je »Geographische Charte des Königreiches Ungarn« u 13 lista, razmjera 1:192000. To snimanje poslužilo je kasnije za dopunu ekonomsko-kartografskog snimanja i premjera, tj. za izradu prvoga katastra na teritoriju Mađarske i uz nju vezanih zemalja (bez temišvarskog Banata i Sedmo-gradske, koje su tada bile posebne političke i prema tome posebne mjerne jedinice). **U sklopu tog i takvog kartografskog premjera i snimanja nalazimo, eto, i naše panonske krajeve.**

»Provincial Croatien« (kotarevi Severin, Zagreb, Varaždin i Križevci), zatim »Varasiner Generalat« (križevački i đurđevački puk pod neposrednom dvorskom upravom) i »Provincial Slavonien« (tzv. donja Slavonija, županije Požega, Virovitica i Srijem) premjeravani su vojno-geografski i kartografski snimani godine 1781. pod rukovodstvom potpukovnika Jeneya, u razmjeru 1:28000 i u 163 lista. Za posebnu carevu osobnu povjerljivu potrebu izrađene su još specijalne karte razmjera 1:57600. Za područje varaždinskog generalata takvih povjerljivih car-

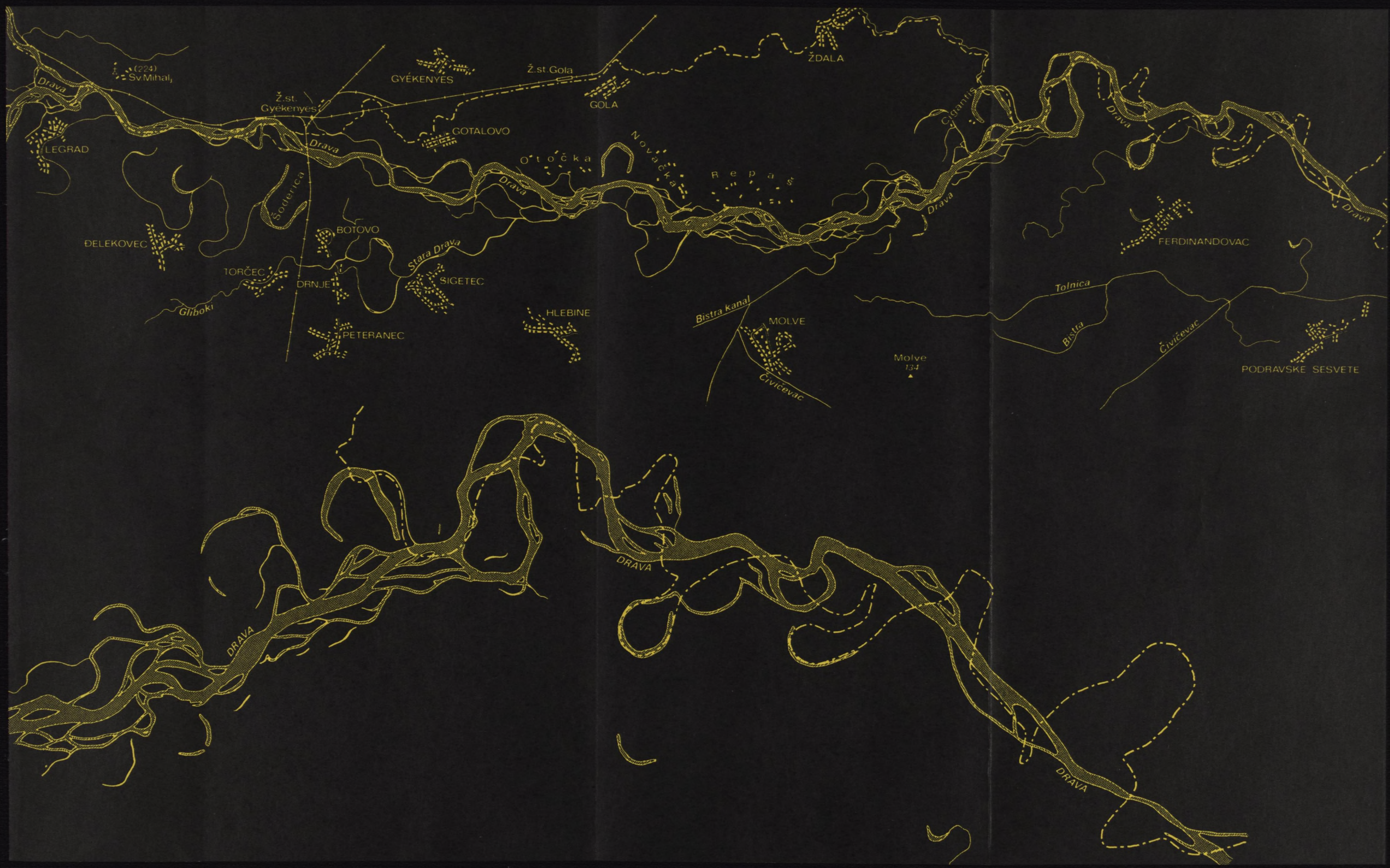
skih karata izrađeno je 12 listova. Prvo specijalno ekonomsko snimanje i prvi službeni katastar varaždinsko-đurđevačkog krajiškog područja (u kome je središnji dio zauzimao teritorij današnje općine Koprivnica) izvršeno je u godinama 1782—83. I sada ono bitno: **prema tadašnjem toku Drave, osim enklave Ždala, premjerena je, snimljena i obilježena granica ili zemaljska međa između Hrvatske i Mađarske. Takva granica starim koritom Drave ostala je do danas.**

Kao posljedica snažnih tokova »divljih« i neukroćenih dravskih voda i čestih bujično-poplavnih prodora geološki mladih i rahlih pjeskovito-šljunčanih obala i okuka matice rijeke, današnja je veoma krivudava državna jugoslavensko-mađarska granična linija, koja napose u području općine Đurđevac na više mjesta presijeca sadašnji tok i matično korito Drave, tako da se ukazuje neprirodnom, a neupućenu čovjeku i suviše izvještačenom. Zapravo tako to i jest.

Uza svu zanimljivost spomenutih starih kartografskih radova o našoj domovini, posebnu pažnju pobuđuje jedna još starija geografska karta podravske utvrđenja 17. stoljeća duž tadašnje austrijsko-turske granice. Karta je to što ju je 23 godine prije pojave znamenitog »Zemljevida Hrvatske isusovca Stjepana Glavača izradio i crtao godine 1650. »carski inžinir« M. Stier. Usprkos znatnoj nepotpunosti fragmentarnoj općenitosti i samo djelomično pouzdanom topografskom prikazu naselja u geografskom prostoru između Drave i Čazme (»Trau Flus« i »Chaschma Flus«), ipak to staro kartografsko svjedočanstvo prilično jasno i plastično prikazuje da se u krajnjem sjeveroistočnom kutu tadašnjeg austrijskog pridravskog pograničnog državopolitičkog prostora i posjeda, u sjeveroistočnom kutu tadašnjih hrvatskih »reliquiae reliquiraum«, između nizinske obrambene utvrde »St. Georgen«, dakle između Đurđevca i Drave (a isto tako i »s onu stranu granice«, u turskom posjedu između Kloštra i Drave) nalazilo i rasezalo **nenaseljeno šumsko područje.**

Tri stoljeća kasnije izrađena je 1939. god. u Vojno-geografskom (i kartografskom) institutu u Beogradu specijalna topografska karta istoga prostora, razmjera 1:50000 (prema novijem kartografskom materijalu razmjera 1:100000). Poslije 1939. god. podaci te karte opetovano su provjeravani, upotpunjavani, reambulirani i za različite potrebe u raznovrsnim kartografskim oblicima reproducirani i objavljivani u većim ili manjim razmjerima.

Tako o tom nekadašnjem »uzkom komadu ... vojničke horvatske zemlje ... koj se

(224)
Sv. Mihalj

LEGRAD

DELEKOVEC

TORČEC

Gliboki

DRNJE

PETERANEC

BOTOVO

Stara Drava

SIGETEC

HLEBINE

GYÉKEYES

Ž.st. Gola

GOLA

COTALOVO

Otočka

Novačka

Repas

ŽDALA

Bistra kanal

MOLVE

Molve
134

Tolnica

Bistra

Civičevac

FERDINANDOVAC

PODRAVSKE SESVETE

DRAVA

DRAVA

DRAVA

proteže ... uz celu dužinu auštiansko-turške granice«, gdje su bila »znamenitija mesta Varaždinsko-Križevačke i Jurjevske regimente«, među njima i »Jurjevac, veliko mesto od kojeg regiment nosi ime« (Antun Rožić, Mali zemljopis, str. 23 i 25, tiskan »u Varaždinu«, godine 1847), i o današnjoj prostornoj stvarnosti koprivničko-đurđevačke mikroregije postoji prilično bogat i pretežno dobro izrađen kartografski materijal.

Kolike razlike između stare, prije tri stotine godina crtane karte i današnjih topografskih specijalki! Ne samo tehnički reproduktivno, kartografski, nego i topografski sadržajno, geografski. Jednostavnu simboliku stare pridravске šume neposredno uz obale Drave i »brisane« čistine između Drave i npr. đurđevačke tvrđave Stierovog crteža zamijenile su moderne kartografske arabeske s bogato isprepletenim krivuljama beskrajno dugačkih izohipsa i gusto prošaranim labirintom dvadesetmetarskih horizontala. Najbitnije pak u toj razlici: prije tri stoljeća područje nenaseljeno, antropogeografski pusto i prazno, danas je to prostor s podugačkim nizom zbijenih, ponegdje čak ušorenih sela i brojnih zaselaka razbije-na tipa. Sva ta sela, zaseoci, a ponegdje i osamljena naselja razvijala su se i razvila od nekadašnjih povremenih (i privremenih) manje-više sezonskih pastirsko-stočarskih skloništa u područjima tzv. bereka, tj vlažnih i bujnih pridravskih travnjaka, ili pak u širokom pojasu prostranih šuma johe (ili jalšika), bukve i močvarasto-nizinskog hrastika. Bujna berečka ispaša s obiljem žira i bukvice privlačila je podravске stočare, ova-mo su dogonili brojna stada, krda i čopore svoje krupnositnozube stoke, tu su bili podizani od pruća, granja i pletera jednostavni obori i torovi, a uz njih su jednako primitivno bili građeni i pastirski, odnosno stočarski stanovi.

Na kraju još samo jedan mali dodatak. Prigodom rješavanja pitanja jugoslavensko-mađarske državne granice poslije prvog svjetskog rata, u području koprivničko-đurđevačke mikroregije nije dolazilo ni do kakve bitne promjene stare granice utvrđene još »prvim zemaljskim جوزefinskim premjerom« u drugoj polovici 18. stoljeća. Eventualne zaista minimalne međudržavno sporazumne **korekture** granične linije bile su diktirane opravdanim potrebama žitelja s obje strane granice i te izmjene, bolje reći ispravci, nisu bile ni bitne ni značajne. Da je pak ta granica, u cjelini svojoj, danas uvelike neprirrodna, u to ne treba sumnjati.

Eto, tako je bilo nekad, a kako je danas — dovoljno je znao. Sve to prirodno je i

društveno-proizvodno vezano uz podravsku temeljnicu Dravu. I tko god pokušava i želi danas razmišljati o suvremenoj podravskoj stvarnosti vezanoj uz Dravu, koga zanimaju prirodne osobitosti Drave i začuđuje krivudavo meandriranje naše stoljetne državne granice na Dravi, taj htio to ili ne, mora malčice segnuti u prošlost, u prirodni postanak i povjesni razvoj dravskog vodotoka i pridravskog prostora. Tek tada mogu biti raspršene poneke sumnje, a mnoge neobičnosti i nedoumice mogu postati jasnije. Tome i takovome nastojanju neka posluži i ovaj studijski priloga.

(P. s. — Prigodom pisanja ovoga priloga autor se djelomično koristio svojim ranije objavljenim radovima: studijom »Hidrotehnički radovi na Dravi«, časopis »Vidici«, Beograd, 1939.; doktorskom disertacijom »Đurđevački pijesci i oblici njihovog poljoprivrednog iskorišćivanja«, Sveučilište Zagreb, god. 1957.)

Karta uz ovaj tekst:

Drava i državna granica u podravini (crtež: Ljubica Janošić)